

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

การศึกษาวิชาชีพพยาบาลเป็นการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่จัดทำขึ้น เพื่อเตรียมพยาบาลให้เป็นผู้มีความสามารถให้บริการพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศชาติในด้านสุขภาพอนามัย การศึกษาพยาบาลจึงต้องประกอบด้วยการศึกษาในศาสตร์เฉพาะของวิชาชีพการพยาบาลและศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการผลิตพยาบาลวิชาชีพที่มีความพร้อมในการให้บริการด้านสุขภาพอนามัย โดยมุ่งหวังให้ผู้รับบริการมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถดำรงชีวิตและปรับตัวได้ในสังคม หลักสูตรการศึกษานพยาบาลจึงต้องประกอบด้วยวิชาการหลายสาขา ทั้งด้านวิชาชีพและการศึกษาทั่วไป เพื่อผลิตพยาบาลให้เป็นผู้มีคุณธรรม ยึดมั่นในจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ มีความรู้ความสามารถในด้านการปฏิบัติการพยาบาลทั้ง 4 คือ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสุขภาพ

คณะพยาบาลศาสตร์ ครั้งที่ยังเป็นวิทยาลัยหัวเฉียวได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2525 และได้ผลิตบัณฑิตพยาบาลรุ่นแรกเมื่อปีพุทธศักราช 2528 ต่อมาได้พัฒนามาเป็นมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เมื่อปีพุทธศักราช 2535 จนกระทั่งปัจจุบันนี้ได้ผลิตบัณฑิตพยาบาลระดับวิชาชีพจำนวนมากเพื่อรับใช้สังคม คณะพยาบาลศาสตร์ โดย ยุพดี ดดีชวลิตี เสาวลักษณ์ ลักษณ์จิรกุล และสมใจ พุทธาพิทักษ์ผล ได้เคยติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) ที่สำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตพยาบาลรุ่นแรกเมื่อปีพุทธศักราช 2529 ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 อังฉรา เดชขุน ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาพยาบาล เจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล และความพึงพอใจในงาน กับความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิตพยาบาลที่จบการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2528-2533 และหลังจากนั้นยังไม่เคยมีการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาอีกมาเป็นเวลานาน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาพยาบาลและมุ่งหวังที่จะผลิตบัณฑิตพยาบาลที่มีความสามารถปฏิบัติงานในวิชาชีพได้ในระดับดีตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) ปีพุทธศักราช 2525 ดังนี้

1. ตระหนักในคุณค่าของมนุษย์ เคารพในสิทธิส่วนบุคคล มีคุณธรรมปฏิบัติ ตามบทบัญญัติจรรยาพยาบาล และมีมโนคติที่ค้ำชูวิชาชีพ
2. ใช้กระบวนการพยาบาล ซึ่งประกอบด้วยการรวบรวมศึกษา และวิเคราะห์ ข้อมูลทางสุขภาพอนามัย การวางแผนการดูแลและให้การปฏิบัติแก่บุคคลทุกวัย ครอบครัวและ ชุมชนทุกรูปแบบ ตามลักษณะความต้องการเฉพาะ โดยมุ่งส่งเสริม รักษาฟื้นฟูสุขภาพ และป้องกันโรค
3. ประยุกต์ความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพ ทั้งในสถานบริการและชุมชน รวมทั้งการสร้างชีวิตอย่างผู้มีคุณค่าต่อสังคม
4. ปรับปรุง คัดแปลง และพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ เวลา และสถานที่ อย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์การแพทย์
5. แสดงความสามารถในการจัดการทางการพยาบาล และพัฒนาทักษะ เกี่ยวกับการนิเทศรวมทั้งการสอน เพื่อการปฏิบัติการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ
6. สนับสนุน ร่วมมือในการทำวิจัย และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงการปฏิบัติการพยาบาล
7. แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่องานในการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาการทั้งโดยส่วนตัว วิชาชีพ และสุขภาพอนามัยของชุมชน

ดังนั้นคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จึงต้องการ ประเมินว่า บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปัจจุบันซึ่งเป็นบัณฑิตรุ่นสุดท้ายของหลักสูตร วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) และได้ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ผลผลิตจากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติหรือไม่ การที่จะทราบว่าบัณฑิตพยาบาลที่สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะพึงประสงค์นั้น วิธีหนึ่งก็คือ การศึกษาติดตามผลบัณฑิต (Follow up Study)

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2529 : 72) กล่าวว่า การติดตามผลเป็นกระบวนการ หาข้อมูลหรือข่าวสารเกี่ยวกับผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว เพื่อให้ได้ข้อมูลป้อนกลับทั้งในส่วนที่ เกี่ยวกับสถานภาพของบัณฑิต ในด้านความรู้ ความสามารถในการประกอบวิชาชีพรวมทั้งส่วนที่ เกี่ยวกับสถาบัน เช่น ข้อมูลสะท้อนกลับเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตร สภาพการจัดการ เรียนการสอน และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อผลผลิตบัณฑิต การติดตามผลเป็นรูปแบบหนึ่ง ของการประเมินหลักสูตรซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการบริหารหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ

เมื่อพยาบาลสำเร็จใหม่ก้าวเข้าสู่ชีวิตการประกอบวิชาชีพเต็มตัว ต้องมีความเข้าใจและปฏิบัติตามปรัชญา จุดมุ่งหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ของฝ่ายการพยาบาล สุนทรียะเลวพงศ์ (2534 : 84-91) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนการเข้าปฏิบัติงานต้องมีระยะทดลองปฏิบัติงานในช่วง 6 เดือนแรก ซึ่งเป็นระยะที่ต้องทำความเข้าใจนโยบายของหน่วยงาน สร้างความคุ้นเคยกับตำแหน่งงานที่ตนเองได้รับ และปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพของหน่วยงานนั้น ๆ เมื่อปฏิบัติงานครบ 6 เดือน ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน หากมีสิ่งใดบกพร่องควรแก้ไขทันที ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาต้องพบปะพูดคุยกันและเปิดโอกาสให้บุคลากรใหม่ซักถามหรือแสดงความคิดเห็นได้ด้วย การประเมินผลต้องให้ความสำคัญเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับการประเมินจึงต้องมีจุดมุ่งหมายในการประเมินผล ฟาริดา อิบราฮิม (2525 : 237) ให้ความคิดเห็นว่า การประเมินผลจะต้องยึดการจำแนกลักษณะงานของเจ้าหน้าที่ (Job Description) เป็นเกณฑ์ เพื่อวัดความสามารถ ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าของงาน การบรรจุหรือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น การเลื่อนขั้นเงินเดือน จึงต้องอาศัยมาตรฐานการปฏิบัติงานและเกณฑ์ในการประเมินผลเป็นเครื่องวัด การประเมินผลอาจกระทำได้ด้วยการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมโดยตรง หรือใช้การให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะวิจัยเรื่อง การติดตามการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่ที่สำเร็จหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ คณะผู้วิจัยคาดหวังไว้ว่า ผลที่ได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลและแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น นับว่าเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายการพยาบาลในการนำข้อมูลจากการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่ให้มีเต็มศักยภาพ ทั้งจะช่วยให้พยาบาลใหม่ได้ประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าในวิชาชีพ จะเห็นได้ว่าการศึกษาดูตามผลเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้แก่สังคมและช่วยลดความสูญเปล่าในการลงทุนทางการศึกษา คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาดูตามผลการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่ในด้านการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ความสามารถในการปฏิบัติงาน คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นผู้นำ การทำงานวิจัยครั้งนี้ ความรู้ที่ได้อาจนำไปเผยแพร่แก่บุคคลอื่น ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในวิชาชีพพยาบาลนั้น พยาบาลใหม่จะต้องปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในทีมสุขภาพ แต่ละคนอาจจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะให้พยาบาลใหม่ประเมินความสามารถของตนเองแล้ว คณะผู้วิจัยยังได้สอบถามความคิดเห็นจากผู้บังคับบัญชาระดับต้น คือ หัวหน้าหอผู้ป่วยซึ่ง

พยาบาลใหม่สังกัดอยู่ และจากพยาบาลที่ปฏิบัติงานร่วมกับพยาบาลใหม่อย่างใกล้ชิด เพื่อที่จะได้ภาพของพยาบาลใหม่ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ข้อมูลที่ได้ทั้งจากพยาบาลใหม่ หัวหน้าหอผู้ป่วย และพยาบาลผู้ร่วมงานกับพยาบาลใหม่ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพทั้งทางด้านการศึกษา และด้านบริการดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่
2. ศึกษาความคิดเห็นของพยาบาลใหม่ ต่อผลการปฏิบัติงานของตนเอง
3. เปรียบเทียบการประเมินผลการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่ระหว่างการประเมิน โดยตนเอง โดยผู้บังคับบัญชาและโดยผู้ร่วมงาน
4. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการปฏิบัติงานกับข้อมูลพื้นฐานบางประการของพยาบาลใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่ เพื่อสามารถให้บริการแก่ผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารการศึกษาในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของพยาบาลเพื่อให้ได้บัณฑิตพยาบาลที่มีคุณภาพ
3. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนของอาจารย์พยาบาลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
4. ผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลนำผลที่ได้จากการวิจัย ไปใช้เป็นแนวทางประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่
5. เป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาบุคลากรพยาบาลต่อไป

สมมุติฐานของการวิจัย

การประเมินผลตนเองในการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่สูงกว่าการประเมินผลโดยผู้บังคับบัญชาและพยาบาลผู้ร่วมงาน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการติดตามการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่ที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ โดยให้ผู้บังคับบัญชา พยาบาลผู้ร่วมงานประเมินผลการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่และพยาบาลใหม่ประเมินผลตนเองภายหลังจากที่พยาบาลใหม่ปฏิบัติงานมาแล้ว 6 เดือน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้บังคับบัญชา พยาบาลผู้ร่วมงาน และพยาบาลใหม่ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและเชื่อถือได้

การเก็บข้อมูลเก็บตามสภาพที่เป็นอยู่จริง

นิยามตัวแปร

ผู้บังคับบัญชา หมายถึง หัวหน้าหอผู้ป่วยซึ่งมีพยาบาลใหม่ปฏิบัติงานอยู่
 พยาบาลผู้ร่วมงาน หมายถึง พยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์ในการทำงานเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี และปฏิบัติงานอยู่ในหอผู้ป่วยเดียวกับพยาบาลใหม่
 พยาบาลใหม่ หมายถึง พยาบาลที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ปีการศึกษา 2537

การปฏิบัติงาน หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานพยาบาลที่ต้องใช้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติกรพยาบาล ความสามารถในการเป็นผู้นำ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ และบุคลิกลักษณะ